

Heel dichtbij

Margriet Terlouw-Steenbeek

heel dichtbij

Novelle over het leven van Nicodemus

Scholten Uitgeverij

Heel dichtbij

Margriet Terlouw

©2024 Scholten Uitgeverij B.V.

info@scholtenuitgeverij.nl

www.scholtenuitgeverij.nl

Omslag ontwerp: Zijdiezijn.nl | Marjoke Knoop

Vormgeving binnenwerk: Gewoon Geertje

Drukwerk: Drukcase

Omslagillustratie: 'Studie voor Nicodemus bezoekt Jezus' (1899) door Henry Ossawa
Tanner

ISBN: 9789083380469

NUR: 707

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Voorwoord	7
Proloog	9
1. Het weerzien	11
2. Het gesprek	23
3. Uit liefde	31
4. Het wonder (1)	37
5. Het verzet	47
6. Weglopen	55
7. Het wonder (2)	65
8. Mirre (1)	77
9. De veroordeling	87
10. Mirre (2)	107
11. Heel dichtbij	113
12. Nieuwe roeping	123

Voorwoord

Jaren geleden schreef ik een boekje over Johannes 4, het gesprek tussen Jezus en de Samaritaanse vrouw. Deze vrouw is door de eeuwen heen een rolmodel voor velen geweest, zowel voor vrouwen als voor mannen. Aan Johannes 4 gaat Johannes 3 vooraf: het gesprek dat Jezus had met de Jood Nicodemus. In een bepaald opzicht lijken beide hoofdstukken op elkaar, maar toch zijn ze elkaars tegenpool. De niet-Joodse Samaritaanse vrouw gaat volkomen onbevangen met Jezus om. Pas aan het einde van het gesprek dringt tot haar door met wie ze te maken heeft. De Jood Nicodemus kent vanaf het begin zijn gesprekspartner: Jezus van Nazareth. Toch weet ook hij niet echt wie Jezus is.

Zelf ben ik niet-Joods en een vrouw en om die reden was het voor mij makkelijker om me in de Samaritaanse vrouw te verplaatsen. Zij sprak altijd meer tot mijn verbeelding dan Nicodemus, totdat ik ontdekte dat Nicodemus na het gesprek in Johannes 3 nog een aantal

keren in het Johannesevangelie verschijnt. De persoon van Jezus liet hem blijkbaar niet los.

Jezus is vanaf het begin tot het einde van Zijn bediening in conflict met de wetgeleerden. Deze vrome Joden werden voor veel mensen een karikatuur maar dat geldt niet voor de wetgeleerde Nicodemus. Hij was allesbehalve een huichelaar en echt op zoek naar 'de ware Jezus'. 's Nachts heeft hij met Jezus een ontmoeting die uitloopt op een diep gesprek. Waarom Nicodemus ervoor koos om met Jezus in gesprek te gaan, weten we niet. Wilde hij Jezus 'aan de kaak stellen', wat verderop in het Johannesevangelie voortdurend gebeurt? Of was hij oprecht verwonderd over Hem?

'Waarom komt u ons hinderen?' was de onderliggende vraag van veel wetgeleerden. Ik herken die vraag. Jezus daagt op de een of andere manier mensen altijd uit. Dat gebeurde toen Hij op aarde leefde, dat gebeurt nog steeds. De Samaritaanse vrouw was gefascineerd door de manier waarop Jezus haar uitdaagde: Hij liet haar zien dat er een heel ander leven mogelijk was dan het leven dat ze tot dat moment geleid had. De meeste wetgeleerden hadden geen behoefte aan een ander leven. Nicodemus was niet als de meesten. Vanaf het moment dat ik dat ontdekte, werd hij mijn held en ben ik samen met hem door het Johannesevangelie op zoek gegaan naar de 'ware Jezus'.

Proloog

Het verhaal dat ik nu ga vertellen begint twintig jaar geleden. Met de ontmoeting die zo veel indruk op mij maakte dat er geen dag voorbijgaat dat ik niet aan hem moet denken: Jezus, een jongen uit Nazareth. Hij was twaalf jaar toen wij het voorrecht hadden om met hem in gesprek te gaan. Ik was net zestig geworden en toegetreden tot de Hoge Raad. Ik was de jongste van de groep. Alle andere leden van destijds leven nu niet meer. Voor hen was er geen vervolgverhaal. Voor mij wel. En daar ben ik God eeuwig dankbaar voor.

1

Het weerzien

Het is nog vroeg in de ochtend, vlak na het Pesachfeest en ik ben als wetgeleerde op weg naar de tempel. De drukte van het feest ebt weg. Nu hebben we de tempel tenminste weer voor onszelf, denk ik. En met 'we' bedoel ik wij, de wetgeleerden. Als wij er niet waren, hoe zou het volk dan onderwijs krijgen uit de wet? Wij zijn er voor de gewone man en vrouw. Iedereen in Israël weet dat. Ik geniet ervan om wetgeleerde te zijn, een mooier beroep kan ik me niet voorstellen.

'Nicodemus, fijn dat je er bent, zullen we beginnen met de voorlezing?'

Ik zie onze vaste groep al bij elkaar zitten. Een van ons leest elke dag twee gedeeltes voor, uit de wet en de profeten, en dan begint het vragen antwoordspel. Ik verheug me erop. Ik ga zitten tussen de anderen en kijk in de richting van de voorlezer.

'Mag ik hier nog even blijven?' klinkt er dan een heldere stem met een duidelijk Galileïsch accent.' Dus alle Galileeërs zijn nog niet aan de

terugtocht begonnen, denk ik. Ik draai me om en zie de jongen op een afstand staan.

‘Moet jij niet terug naar Galilea?’ vraag ik. Als wetgeleerden mogen wij nooit iemand weigeren die naar onderwijs verlangt, maar het feest is voorbij, die jongen moet naar huis.

‘Ik mag van mijn vader nog een paar dagen in Jeruzalem blijven’, zegt hij en ik voel dat hij niet liegt. Ik kijk de andere wetgeleerden met een vragende blik aan en zij knikken bevestigend. Hij mag blijven. Hij zal het toch niet lang uithouden tussen ons, sommigen van ons zouden zijn opa kunnen zijn.

‘Kom er maar even bij jongen. Hoe heet je eigenlijk?’

‘Ik ben Jezus en ik kom uit Nazareth’, zegt hij. Hij spreekt het uit alsof Nazareth een dorp is om trots op te zijn, terwijl iedereen in Israël weet dat er daar niets goeds te vinden is. Hij is misschien nog te jong om te beseffen dat Nazareth een slechte naam heeft, denk ik. Jong en onschuldig. Was ik dat ook op die leeftijd?

‘Hou oud ben je?’ vraag ik.

‘Twaalf jaar, heer’, zegt hij beleefd. Onschuldig en beleefd: jammer dat zo’n jongen in Nazareth moet opgroeien. Dan begint rabbi Eleazar met de morgenlezing en richten we onze blik op de wetsrollen en de voorlezer. Al snel ben ik van de jongen afgeleid en in gedachten bij de profeet Jesaja. De grootste profeet van allemaal. Een profeet die vaak spreekt over een toekomst waar alles anders zal zijn: waar blinden het licht zullen krijgen en gevangenen losgelaten zullen worden. Ik zie dat de jongen alles stil in zich opneemt. In de verte zijn de duivenverkopers en geldwisselaars bezig om hun tafeltjes op te stellen.

Na Jesaja lezen we Exodus 20. Dat doen we altijd: over de tien gebo-

den op de twee stenen tafelen van Mozes zullen de discussies doorgaan zolang er Joden op aarde wonen. Dit is eigenlijk geen kost voor een kind: 'Gij zult niet echtbreken.' Dat staat allemaal nog ver van hem af. Vanuit een ooghoek zie ik dat hij gaat staan. Maar in plaats van weg te gaan, loopt hij naar het midden van de groep en stelt hij ons allemaal tegelijk een vraag: 'Wat is eigenlijk het grootste gebod van de wet?'

Ik schrik, want als wetgeleerde weet ik als geen ander waar zo'n vraag ons kan brengen. Wij zijn het over die vraag onderling helemaal niet eens. De ene vindt het verbod om een afgod te aanbidden het allergrootste, bij een ander draait het allemaal om het niet mogen stellen. Ikzelf weet het niet. Het blijft even stil en niemand van ons waagt zich eraan om als eerste zijn mening te geven. Maar dan gaat die jongen uit Galilea verder: 'Ik weet eigenlijk het antwoord zelf wel.' Wij kijken elkaar aan en een paar van ons schieten in de lach. Ik voel me opgelucht dat we niet in een discussie zijn gegaan die zomaar op niets had kunnen uitlopen. De jongen kijkt nu niet meer naar ons maar omhoog, naar de stralend blauwe ochtendlucht en hij zegt: 'Het allergrootste gebod van allemaal is dit: "Gij zult God, uw God, liefhebben met uw hele hart, uw hele verstand en al uw kracht en uw naaste net zoveel als uzelf".'

Honderden keren in mijn leven heb ik deze woorden gelezen, gesproken en gehoord, maar nog nooit op deze toon. Het klonk als een lied. Bijna als een liefdeslied. Jezus kijkt nog steeds omhoog met een glimlach op zijn lippen. Deze jongen houdt echt van God, denk ik en ik schaam me dat ik gehoopt had dat hij gauw weer weg zou gaan. Drie dagen blijft Jezus bij ons. Na die eerste vraag waarop hij zelf het antwoord gaf, stelt hij er ons nog veel meer. We weten dat hij een jongen

van twaalf is, maar hij doet als een volwassene mee in ons vraag- en antwoordspel. Wat zou ik deze jongen graag als leerling willen hebben, denk ik. Maar ik vermoed dat we dat allemaal denken over dit wonderkind uit Nazareth.

Na drie dagen lopen er in de namiddag een oudere man en een jonge vrouw haastig op hem af. De vrouw negeert ons allemaal, gaat tegenover Jezus staan en klinkt boos als ze zegt: 'Jongen, waarom heb je ons dit aangedaan? Je vader en ik zijn drie dagen naar je op zoek geweest.' Dit zijn dus zijn ouders... Zijn moeder is niet op haar mondje gevallen. Ik verbaas me over wat ze zegt, omdat Jezus ons verzekerd had dat hij van zijn vader in Jeruzalem mocht blijven. De man zwijgt, maar de vrouw probeert Jezus met zich mee te trekken. Maar hij blijft staan en kijkt hen beiden aan zonder een spoortje van gêne of angst. Hij lijkt eerder verbaasd en vraagt: 'Waarom hebben jullie mij gezocht? Wisten jullie niet dat ik bezig moet zijn met de dingen van mijn vader?'

Ik trek vanbinnen snel de conclusie dat de oude man dus niet zijn vader is. Zou het zijn opa zijn? Is zijn moeder een alleenstaande moeder? De jonge vrouw schudt haar hoofd, slaakt een diepe zucht en trekt Jezus aan zijn arm mee. Ze houdt zich verder in, maar haar blik spreekt boekdelen. Zonder verder nog een woord te zeggen, loopt Jezus met hen mee het tempelplein af.

Als groep kijken we hem na.

'Wat jammer nu,' zegt iemand. Niemand is nog in de stemming om zonder de inbreng van Jezus van Nazareth verder te gaan en we besluiten om naar huis te gaan.

Voor de derde keer doe ik bij de avondmaaltijd verslag aan Anna.

‘Je raakt niet uitgepraat over die jongen’, zegt ze en ik hoor iets verdrietigs in haar stem. Ik sla mijn arm om haar heen, ik ken haar verdriet dat ook het mijne is. Wij mochten nooit de vader en moeder van een kind worden. Wat zou het mooi geweest zijn om zelf een kind te hebben zoals deze jongen uit Nazareth. Zo vol onschuld en zo ontvankelijk voor de dingen van God.

‘Jammer dat deze jongen in Nazareth moet opgroeien’, verzucht ik. ‘Zijn moeder heeft volgens mij niet door dat er een heel groot wetgeleerde in haar zoon schuilt. Ik denk dat hij een bastaardkind is, want die man die met haar mee kwam was duidelijk niet zijn echte vader.’

Bij elk volgend paasfeest in de jaren erna kijk ik uit of ik Jezus van Nazareth weer ergens in de tempel zie. Maar dat gebeurt niet. Tot vandaag. Vandaag ontmoette ik hem opnieuw. Vandaag mocht ik hem opnieuw in de tempel horen. Maar het was allemaal zo anders dan ik me had voorgesteld. Het gebeurde in de namiddag. Ik zat, zoals gewoonlijk, op mijn vaste plekje bij de derde pilaar van rechts aan de voorkant van de tempel. Sinds Anna overleden is, is de tempel nog meer mijn thuis geworden en heb ik voor mezelf een vaste plek uitgekozen. Ergens vooraan op het plein, zodat ik niet het immense tempelplein hoef op te lopen.

Elke morgen weer ben ik onder de indruk van de grootsheid en het stralende van ‘onze’ tempel. Want ook al is Israël bezet door de Romeinen en eisen die veel van ons, onze tempel staat er nog steeds, in haar volle glorie. Wat zouden we zonder die tempel moeten? Wat zou ik zonder de tempel moeten? De plek om heel dicht bij God te zijn. De plek om te offeren, te danken, onderwijs te geven en vreemdelingen te ontmoeten.